

Boudewijn kwam af en toe uit zijn paleis. Dat leverde hem een behoorlijke populariteit op. © Ivan De Saedeleer

SHAKESPEARE IN HET KWADRAAT

„Ik voel me dor en moe. Maman, weldra zijn we weer verenigd. Ik zal aan je voeten troost proberen te vinden.” Koning Boudewijn schreef deze woorden neer in zijn dagboek, enkele dagen voor hij, op 31 juli 1993, in zijn buitenverblijf in het Spaanse Motril aan een hartstilstand bezweek. Tien jaar na zijn dood probeert de radiomaker Pat Donnez het enigma Boudewijn te ontfaelen. Leo Bonte

PAT DONNEZ EN ZIJN TEAM kregen enkele weken geleden de prestigieuze ANV-Media-prijs voor hun zomertreks *Bomans & Bomans*, waarmee Donnez de Nederlandse volksheld Godfried Bomans in de schijnwerpers plaatste, dertig jaar na diens dood. Eerder probeerde hij ook al Louis Paul Boon te vertalen in *Het leven gelijk het leven is* en probeerde hij het mysterie-Congo te ontfaelen in *Bwana Kitoko* – ‘mooie blanke man’, het Congolese koosnaampje van wijlen koning Boudewijn. En vorig jaar, 700 jaar na de Guldenstrijd, gooide hij Vlaanderen voor de leeuwen. Tientallen getuigenissen, oude klankfragmenten en literair werk zijn de vaste ingrediënten van zijn beproefde recept.

„Ik probeer nog altijd stilistische radio te maken. Al moet ik bekennen dat ik vorig jaar serieus op mijn bakkes ben gegaan. De noek Vlaanderen voor de leeuwen was te megalomaan. In plaats van één persoon wou ik meteen de hele Vlaamse identiteit vatten.”

Boudewijn is een droomfiguur om radio te maken. Dat heeft te maken met de mythe, het grote mysterie. Want wat weten wij over Boudewijn? Voor wie zich niet in zijn biografieën heeft verdiept, staat Boudewijn gelijk met de 21 juni-gebeurtenis en de kerstboodschap. De wat onbegrijpelijk man die af en toe zijn kaplaarzen aantrok om troostende schouderklappen uit te delen aan de slachtoffers van watersnood.

„Ik ben niet op zoek naar primeurs en smoezie details. Ik ben niet de radioman die leeft van de grote onthullingen. Ik huldig het credo: alles is al verteld, maar niet op mijn manier. Ik word niet betaald om de lakel van het paleis te spelen en ik ben ook niet de man die op de barricades gaat staan om de republiek af te kondigen. Ik word betaald om, in het beste geval, mooie, meeslepende en uitdagende radio te maken. En ik maak mij sterk dat ik geen Boudewijn in nieuwe zakken verkoop. Zoals je Boudewijn nu voorgeschoteld krijgt, heb je hem nog nooit ergens anders gehoord. Wat je dat Boudewijn als jongeman op bedevaart naar Lourdes is

geweest om er de Maagd Maria om een maagd voor hem te smeken?”

„De figuur van Boudewijn is nog nooit eerder gedramatiseerd. Twee acteurs spelen respectievelijk het kind Boudewijn en de ouder wordende koning die op zijn leven terugblijkt. Daarmee dans ik op het slappe koord tussen fictie en realiteit. Maar voor alle teksten steek ik mijn hand in het vuur. Ze zijn gebaseerd op talrijke informele gesprekken met intimi van het hof en geïnspireerd door de 36 geestelijke dagboeken die de koning bijhield en waaruit eerder ook kardinaal Suenens fragmenten publiceerde – in zijn boek *Le roi Baudouin, une vie qui nous parle*.”

„Ik zie deze reeks als een vorm van radioteater. Je hebt een jongen die nog vijf moet worden als hij zijn moeder verliest. Zijn hele verdere leven is een lange zoektocht naar een moederfiguur. Uiteindelijk is het zijn enige betrachting weer bij *maman* te zijn. Hij heeft zijn grote droom, met name het vaderschap, tot zes keer aan zich voorbij zien gaan. Boven op die fenomenale tragiek komt de politieke vadermoord die hij heeft moeten plegen om zelf, veel te jong en tegen zijn zin, koning te worden. Dat is Shakespeare in het kwadraat. Dat maakt van Boudewijn ook een veel interessantere figuur dan *le roi exubérant*, Albert II. Je moet al van heel slechten huzen zijn om daar slechte radio van te maken.”

„Enkele verhaallijnen lopen door de hele serie heen. Een daarvan is zijn weerdvreemdheid. Zo vertelt Willy Claes hoe Boudewijn hem ooit vroeg hoe het voelde om een portefeuille op zak te hebben. Een kleine anekdote, maar wel eentje die boekdelen spreekt. Maar Boudewijn is gegroeid in zijn rol. Hij bezeept dat hij een soort van schizofrenie aan de dag moest leggen. Harry Mulisch noemde dat ‘de gouden muur’. Een koning heeft er alle belang bij dat er een zouden muur tussen hem en het volk staat. De muur zorgt ervoor dat het volk hem kan adoreren. Het kan dromen over het hof en hoe het er toe gaat. Maar het zelijkertijd moet het volk af en toe worden gevoeld met nieuwtjes, menselijke

trekjes en een luisterende en geëmotioneerde koning. En dan zie je dat Boudewijn inderdaad af en toe uit zijn paleis kwam en in het kader van zijn strijd tegen de mensenhandel naar de hoertjes in Antwerpen ging, of in zijn kerstboodschap waarschuwde voor de gevaren van extreem-rechts en racisme. En dat leverde hem een behoorlijke populariteit op.”

„Dat Boudewijn een heel principiële man was, daarover zijn de meeste vertrouwelingen het roerend eens. Dat is ook duidelijk gebleken toen hij in 1991 tijdelijk ‘in de onmogelijk verkeerde om te regeren’, omdat hij weigerde de abortuswet te tekenen. Maar ik wou wel eens weten wat hij gedaan zou hebben als dat handigheidje uit de grondwet niet was uitgevonden. Zowel de toenmalige premier, Wilfried Martens, als vooraanstaande leden van het kernkabinet zijn formeel: hij zou niet getekend hebben en afgetreden zijn. Het illustreert niet alleen zijn rechtlijnigheid, maar ook zijn koppigheid.”

„Het is bekend dat Boudewijn heel vroom was, soms op het burleske af. Hij worstelde zijn hele leven met de geur van wierook en tranen. Om mekaar beter te leren kennen, zouden wij vandaag

**Ik huldig
het credo: alles is al
verteld, maar niet op
mijn manier**

eerst eens het bed induiken. Boudewijn ging met Fabiola op huwelijksreis naar een klooster. Op zijn buitenlandse missies zorgden diplomaten ervoor dat hij elke dag zijn eucharistie kon blijven vieren. Er zijn verhalen bekend van politici en diplomaten die door de koning gevraagd werden om samen te bidden, maar dat willen ze niet om de *record* bevestigen. Als hij echt vertwijfeld was of belangrijke beslissingen moest nemen, dan wendde hij zich tot God, de maagd Maria of de heilige geest, zoals dat een lid van de charismatische beweging betaamt. Uit zijn dagboeken blijkt dat hij tijdens de abortuskwesitie ongenegen aan God vroeg om hem te helpen in die moeilijke kwestie. Tijdens zijn audities nam hij soms halverwege een zin een lange stilte in acht om zich tot de Heilige Geest te wenden.”

„Hij leefde als een ascet. Als je in audientie werd ontvangen, mocht je al bij zijn als je een koffie kreeg. Maar het koninklijke paar heeft wel een groot fortuin opgebouwd. Er wordt gesproken

van 300 miljoen euro. Niemand weet of dat bedrag juist is. Enkele journalisten hebben hun tanden stukgebeten op hun zoektocht naar het persoonlijke kapitaal van het koningshuis.”

„Dat Boudewijn niet alleen koppig, maar ook rancuneus was, zoals zijn biograaf José-Alain Fralon schrijft, daarover lopen de meningen uiteen. Wie het vertrouwen van Boudewijn won, kreeg dat voor de rest van zijn leven. Maar wie eenmaal tegen zijn kar reed, kon het vergeten. Het is gevaarlijk om amateuropycholoog te spelen, maar hij heeft nooit vergeven wat zijn vader, Leopold III, werd aangedaan. Hij bewonderde zijn vader en voelde zich schuldig omdat hij zijn plaats had ingenomen. Hij koesterde wrok tegen president Eisenhower, en premier Theo Lefèvre moest hem zelfs dwingen om naar de begrafenis van Winston Churchill te gaan.”

„De eerste tien jaar leefde hij onder het juk van zijn vader en zijn stiefmoeder. Uit veel getuigenissen blijkt dat Leopold III, gefrustreerd en wraaklustig omdat hij werd afgezet, zijn invloed wou laten gelden via zijn zoon. De politiek had dat door, en het volk ook. Op dat moment was het koningshuis helemaal niet populair. En dat staat in schril contrast met de massahysterie die ontstond na de dood van koning Boudewijn. In 1993 pleegde je al bijna majesteitsschennis als je niet vond dat de koning zalig moest worden verklaard.”

„Intussen lijkt de figuur Boudewijn wat weggedemsterd, net zoals prinses Diana en Pim Fortuyn nauwelijks nog mensen beroeren. Mensen maken van die collectieve emotionaliteit blijkbaar gretig gebruik om in de eerste plaats hun persoonlijke zorgen en verdriet te verwerken. En dan is het wachten op de volgende spectaculaire dood. Ik ben er ook van overtuigd dat de Belgen geen gepassioneerde monarchisten of royalisten zijn. Als ze hun gezond verstand gebruiken, vinden veel Belgen – ook ik – dat een republiek eigenlijk toch het best bij een democratische samenleving past. Maar dan een republiek waarvan aan het hoofd gerust een koning mag staan.”

Boudewijn, een koningsstuk in vijf bedrijven: vanaf zondag 29 juni op Radio 1 om 9 en 22 uur